

Att beskriva operativ förmåga vid drunkningsolyckor

Drunkningsolyckor är den tredje vanligaste dödsorsaken vid olycksfall globalt. Det är en tragisk olyckstyp där räddningstjänsten ofta kan känna sig maktlösa – det är en kamp mot klockan och larmet inkommer ofta alldeles för sent. Genom att beskriva sin operativa förmåga och att undersöka hur förmågan kan förbättras kan rätt resurser fördelas till rätt verksamhet, och fler liv kan räddas. I arbetet presenteras en modell för att beskriva operativ förmåga, som kan hjälpa kommun och räddningstjänst.

I januari 2021 trädde en ny version av LSO(2020:882) i kraft, och denna ställer nya krav på att kommunerna ska beskriva räddningstjänstens förmåga till insats vid olika händelsetyper, bland annat drunkning. Problemet är att definitionen av förmåga som den nya versionen av LSO utgår från är relativt ny, och kommunerna och räddningstjänsterna saknar vägledning och verktyg för att bedöma och beskriva sin förmåga baserat på den nya definitionen. Målet med det här arbetet har varit att ta fram vägledning och verktyg för att hjälpa räddningstjänsten att beskriva sin operativa förmåga.

Traditionellt sett har räddningstjänsten beskrivit sin förmåga genom att lista resurser, och utgångspunkten har varit att mer resurser, det vill säga mer material, utrustning och specialenheter, per automatik innebär bättre förmåga. I den nya definitionen är resurser fortfarande en viktig del, men fokus ligger på hur resurserna används och deras effekt på utfallet.

Det här arbetet föreslår att använda scenarioanalys för att beskriva förmåga. För att göra scenarioanalysen överskådlig och möjlig att tillämpa är det första steget att identifiera vilka faktorer kopplade till händelsen och vilka uppgifter som räddningstjänsten utför som har störst påverkan på utfallet av en drunkningsolycka. I det här arbetet identifierades faktorer och uppgifter genom två metoder: litteraturstudie och intervjustudie.

Genom att sammanställa och analysera resultatet från de båda studierna identifierades de tre viktigaste faktorerna som påverkar räddningstjänstens möjlighet att åstadkomma effekt, vattentemperatur, närvaro av vittne och ålder och storlek på nödställd.

Vid intervjuer med experter från olika räddningstjänster och andra organisationer kunde räddningstjänstens generella förfarande vid drunkningsolyckor kartläggas, och vilka uppgifter räddningstjänsten genomför identifieras. I arbetet kallas dessa för nyckeluppgifter och de består av grupperade deluppgifter som räddningstjänsten utför vid ett drunkningslarm. Nyckeluppgifterna är respondera, lokalisera nödställd och rädda.

Det här arbetet föreslår att scenarioanalysen bör utgå från åtta initialhändelser som konstrueras genom att variera varje faktor i två varianter och systematiskt kombineras. Vattentemperatur varieras med varmt eller kallt, närvaro av vittne varieras med ja eller nej, och ålder och storlek på nödställd varieras med barn eller vuxen.

Nyckeluppgifterna används genom att låta dem bli grenar i ett händelsetråd, där man beskriver hur lång tid det tar att genomföra uppgifterna. På så sätt kan man jämföra tiden som behövs för räddningstjänsten att rädda någon med tiden det tar för en människa att drunkna, och förmågan att rädda liv kan därigenom utvärderas.

Max Myrhede och Sara Svensson

Lund 2022

*Civilingenjörsprogrammet i Riskhantering
Lunds Tekniska Högskola*